

Juho Eerola ps

Kirjallinen kysymys uudistetun lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain vaikutuksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Hallituksen esityksen HE 88/2018 vp tavoitteena oli parantaa lapsen edun toteutumista lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa. Esityksessä ehdotettiin lainsäädäntötoimenpiteitä, joilla pyritään nykyistä tehokkaammin ehkäisemään niin kutsutusta vieraannuttamisesta tai muusta syystä johtuvia tapaamisoikeuden toteutumisen ongelmatilanteita sekä antamaan keinoja puuttua niihin.

Lain 1 §:n säännöksen mukaan lasta on suojeltava myös henkiseltä väkivallalta. Yhtenä säännöksessä tarkoitettuna henkisen väkivallan muotona voidaan pitää hallituksen esityksen yleisperusteluissa tarkoitettua vieraannuttamista.

Lain 2 §:n säännöksessä todetaan, että lapsen kummankin vanhemman on omalta osaltaan myötävaikutettava tapaamisoikeuden toteutumiseen. Vanhemman on kasvatustehtävässään vältettävä kaikkea, mikä on omiaan aiheuttamaan haittaa lapsen ja toisen vanhemman väliselle suhteelle.

Lain 10 §:n mukaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva asia on ratkaistava ennen kaikkea lapsen edun mukaisesti. Tässä tarkoituksessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, miten 1 ja 2 §:ssä säädetyt huollon ja tapaamisoikeuden tavoitteet parhaiten toteutuvat vastaisuudessa.

Oikeusministeriö pitää vieraannuttamisen tunnistamista tärkeänä. Ministeri Anna-Maja Henriksen toteaa vastauksessaan kirjalliseen kysymykseen KK 476/2014 vp: "Lapsen edun mukaisen ratkaisun löytämiseksi on merkityksellistä, että viranomaiset osaavat muiden asiaan vaikuttavien seikkojen ohella tunnistaa epäasianmukaisen käyttäytymisen ja sen taustalla olevat syyt." Lisäksi hän toteaa samaisessa vastauksessa seuraavasti: "Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaan lakiin sisältyy velvollisuus toimia lapsen edun mukaisesti. Siihen voidaan katsoa sisältyvän mm. kielto käyttäytyä kaikin tavoin lapsen edun vastaisesti, vieraannuttaminen mukaan lukien."

Lastenpsykiatrian dosentti Jari Sinkkonen toteaa: "Vieraannuttamista esiintyy arviolta joka kymmenennessä eroprosessissa ja noin neljäsosassa oikeuteen päätyneistä huoltoriidoista. Vaikeimmissa tapauksissa lapsen yhteydet toiseen vanhempaan katkeavat kokonaan. Vieraannuttamisen psyykkiset seuraukset lapselle voidaan rinnastaa vakavan emotionaalisen kaltoinkohtelun seurauksiin.

Kirjallinen kysymys KK 645/2022 vp

Vieraannuttamiseen on puututtava mahdollisimman varhain." (<https://www.duodecimlehti.fi/duo14203>).

Lakivaliokunnan ehdotukset:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ohjeistaa lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanossa lapsen edun olevan kaikkea päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulkintaperiaate.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.
4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.
5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisen toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen (Valiokunnan mietintö LaVM 12/2018 vp — HE 88/2018 vp).

Huolimatta lain uudistuksesta ei tilanne kentällä kuitenkaan ole juurikaan parantunut vieraannuttamisen osalta. Kolme suurinta estettä vieraannuttamisen kohteena olevien lasten tilanteen parantamiseksi ovat vieraannuttamisen virallisen määrityksen kriteerin puuttuminen, toimintaohjeiden puuttuminen, kun vieraannuttamisepäily esitetään ja oikeuskäytännön status quo -periaate. Vieraannuttaja voittaa oikeudessa täysin hyvän vanhemman sillä perusteella, että lapsen muuttumaton olosuhde katsotaan tärkeämmäksi kuin se, että häntä henkisesti pahoinpidellään. Tämä kieltä siinä, ettei oikeuskäytäntö edelleenkään tunnista vieraannuttamista ja siitä aiheutuvia seurauksia ei vielä kukaan ymmärretä lapsen kannalta tuhoisiksi.

Vieraannuttamisessa henkistä väkivaltaa ei ole pelkästään se, että lapselta riistetään toinen vanhempi, vaan tapa, jolla se tehdään eli psykologinen manipulointi. Kun oikeus päättää lapsen edun toteutuvan status quo -periaatteella vieraannuttamistilanteessa, on ilmeistä, ettei lapsen etu toteudu, kun lapsi tuomitaan jatkamaan henkisen väkivallan kohteena olemista. Lapsen asumisen määrääminen vieraannuttajalle ja toisen vanhemman yhteyksien vähentäminen ei lopeta vieraannuttamista.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kirjallinen kysymys KK 645/2022 vp

Onko hallitus valmis perustamaan esim. työryhmän määrittelemään virallisen vieraannuttamisen määritelmän, tunnusmerkit ja ohjeet siitä, mitä viranomaisen on tehtävä, kun vieraannuttamisväite esitetään ja

onko hallitus valmis virallisesti ohjeistamaan, onko status quo -periaate lapsen edun mukaista myös silloin, kun vanhempi selvästi vieraannuttaa lasta?

Helsingissä 20.12.2022

Juho Eerola ps